

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

» _____ 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Економічна історія

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітня програма «Міжнародний бізнес»
вид дисципліни: обов'язкова
факультет Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“ 30” серпня 2022 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к. е. н., доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії Дерід І.О.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Протокол від “29” серпня 2022 року № 1

В.о. завідувача кафедри

Ірина ДЕРІД
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) «Міжнародний бізнес» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми (керівник проектної групи)
«Міжнародний бізнес» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

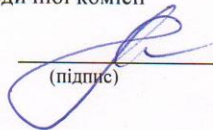
(підпис)

Ірина ДЕРІД
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “29” серпня 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Економічна історія” складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародний бізнес» підготовки бакалаврів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Економічна історія” є забезпечення оволодіння студентами знаннями про особливості світового економічного процесу, в результаті якого формувалися, змінювалися та ліквідувалися різні економічні системи. В результаті студенти повинні засвоїти закономірності розвитку економіки в різних частинах світу протягом усього історичного періоду, ознайомитися із економічною політикою, що мала місце в різні часи, та із тим, як формувалося та еволюціонувало народне господарство

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК9. Уміння бути критичним та самокритичним.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- формування наступних фахових компетентностей:

ФК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ФК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків

ФК12. Здатність використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин.

ФК 14. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

ФК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
2-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
Індивідуальні завдання	
Реферат (5 годин зі складу самостійної роботи)	

1.6. Заплановані результати навчання

Заплановані результати навчання

ПРН 1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

ПРН 2. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземними мовами усно і письмово, фахово використовувати економічну термінологію.

ПРН 5. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.

ПРН 16. Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ПРН 18. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

ПРН 19. Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин.

ПРН 21. Розуміти і мати навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, як державною так і іноземними мовами.

ПРН 23. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Економічна історія первісної епохи та Стародавнього світу.

Тема 1. Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи

Предмет вивчення дисципліни. Становлення економічної історії як науки. Міждисциплінарність економічної історії. Людина як рід приматів сімейства гомінід. Доба первісного людського стада. Кам'яний вік. Формування людини. Австралопітеки. Номо habilis – людина вміла. Номо erectus – людина прямоходяча – пітекантроп. Синантроп як більш пізній тип пітекантропів. Виникнення людини розумної – Номо Sapiens: неандертальці та кроманьйонці. Господарство людини розумної доби пізнього палеоліту. Господарська діяльність людини часів мезоліту. Господарська діяльність людини часів неоліту, неолітична революція. Перший суспільний поділ праці: тваринництво та землеробство, виділення із землеробства ремесла.

Тема 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи

Присвійне господарство часів палеоліту. Економіка мезоліту: криза присвійної економіки, мисливці та збирачі. Виникнення відтворювального господарства за часів неоліту. Доба енеоліту.

Тема 3. Початок економічної історії Стародавнього світу. Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу

Сутність поняття Стародавній світ як періоду в історії між доісторичними часами та початком середньовіччя в Європі. Схід як місце виникнення перших держав у світі. Причини виникнення перших держав, так званих річкових цивілізацій, (держави Месопотамії, Стародавній Єгипет, Стародавня Індія, Стародавній Китай). Економіка держав Месопотамії: номи (міста-держави), Стародавній Шумер, Шумеро-Акадська держава, Вавілонія. Економіка Стародавнього Єгипту: Нижній та Верхній Єгипет (боротьба між ними та об'єднання), землеробство, тваринництво, ремесло, будівництво, торгівля, наука. Економіка Стародавньої Індії: племена дравідів, виникнення перших міст-держав Хараппа та Мохенджо-Даро у III тис. до н. е., завоювання аріями, ведійський період, виникнення соціальної системи варн, буддійський період, політична роздробленість, завоювання персидським царем Дарієм I та Олександром Македонським, визвольницький рух, виникнення цілісної Індійської держави, трактат «Артхашастра» як письмове свідчення про розвиток господарства. Економіка Стародавнього Китаю: періодизація історії Стародавнього Китаю, період Шан-Інь, період Західного Чжоу (соціальна структура, власність на землю, система землекористування «Колодязні поля», державний апарат), період Східного Чжоу, період воюючих царств.

Тема 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність)

Епоха античності. Порівняння давньосхідної та античної культури. Бронзова доба на території Греції (економіка критської та ахейської культур). Занепад крито-мікенської культури. Гомерівський період («Темні століття»): рівень економіки, ремесла, власність на землю. Архаїчний період: поліси, антична власність, велика грецька колонізація, поняття класичного рабства. Елліністична Греція.

Тема 5. Греко-скіфська доба на території сучасної України

Заселення українських земель грецькими колоністами. Перші держави, створені колоністами на території Надчорномор'я: сільське господарство, промисли, торгівля, фінанси. Господарство племен Степової Скіфії VI–IV ст. до н. е. (кочове тваринництво). Господарство племен Лісостепу VII–IV ст. до н. е. (осіле землеробство). Криза економічної системи Великої Скіфії, завершення греко-скіфської доби.

Тема 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність)

Виникнення Риму – «міста на сімох пагорбах». Легенда про виникнення Риму. Царський період (VIII–VI ст. до н. е.): соціальний поділ на патриціїв та плебеїв. Економіка в період Республіки (510–31 рр. до н. е.): боротьба патриціїв та плебеїв, патронат, землеробство та ремесла, рабовласницькі господарства (вілли та латифундії). Економіка в період Римської імперії: реформи, колонат, рабство, криза рабства.

Тема 7. Економіка території українських земель Римо-сарматської доби

Відновлення економіки античних держав Надчорномор'я після періоду занепаду. Включення античних держав Надчорномор'я до економічної системи Римської імперії: сільське господарство, промисли, торгівля. Господарство сарматських племен (проживали на території степів Надчорномор'я, починаючи з III–II ст. до н. е.): воєнна активність, домінування кочового скотарства, торгівля. Господарство пізніх скіфів. Господарство племен зарубинецької та київської культур. Господарство племен черняхівської культури.

Розділ 2. Економічна історія від середньовіччя до сучасності

Тема 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки

Хронологія середньовіччя. Поняття феодалізму. Передумови та зародження феодалізму. Типологія розвитку феодалізму. Формування феодальної власності: сюзерен,

васал, алод, бенефіцій, фео́д. Формування системи особистої та поземельної залежності селян. Устрій феодального господарства: панщина, оброк. *Економічна специфіка часів раннього феодалізму*: голод, висока смертність, низький рівень сільського господарства, замкненість, натуральність господарства, втрата значення міст, падіння інтелектуальної культури. *Економіка періоду розвинутого феодалізму*: остаточне оформлення феодальних відносин, зростання продуктивних сил суспільства, поглиблення суспільного поділу праці, підвищення ролі міст, розвиток товарно-грошових відносин, зміна форм феодальної експлуатації, послаблення особистої залежності, боротьба міст із феодалами та отримання містами права повного або часткового самоврядування (комунальні революції), цеховий устрій міського ремесла, виникнення банків у Західній Європі.

Тема 9. Економіка Київської Русі (IX - XII ст.)

Господарство східних слов'ян. Передумови утворення Давньоруської держави. Ранній феодалізм в Київській Русі. Розвиток міст і ремесла. Торгівля і грошовий обіг.

Тема 10. Період пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу і формування капіталістичного способу виробництва (кінець XV - середина XVII ст.)

Зародження капіталістичних відносин у межах феодального суспільства: визначення понять капіталізм та капіталістичні відносини. Розвиток товарно-грошових відносин у сільському господарстві, ліквідація поземельної та особистої залежності селян, фермерство. Первісне накопичення капіталу: визначення первісного накопичення капіталу, обезземелення селян; виникнення прошарку підприємців. Мануфактури. Зміна станової монархії абсолютною монархією. Великі географічні відкриття як джерело накопичення капіталу. «Революція цін» як наслідок Великих географічних відкриттів. Перша наукова революція.

Тема 11. Особливості соціально-економічного розвитку земель Київської Русі у період феодальної роздробленості (XII-XIV ст.). Економічне життя українських земель під владою Польщі та Литви (кінець XIV — перша половина XVII ст.)

Причини феодальної роздробленості. Суспільний і економічний лад XII -XIII ст. Золотоординське іго на Південно-Західній Русі. Галицько-Волинське князівство. Економічне життя українських земель під владою Польщі та Литви (кінець XIV — перша половина XVII ст.)

Тема 12. Європейська економічна історія Нового часу

Буржуазні революції: виникнення буржуазії, взаємодія буржуазії та абсолютної монархії, передумови та наслідки буржуазних революцій, особливості буржуазних революцій в різних країнах Європи. Промислова революція: сутність явища, промислова революція в Англії, специфіка промислових революцій у різних європейських країнах.

Тема 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США

Заселення Північної Америки колоністами. Нерівномірність та особливості розвитку різних районів Північної Америки. Економічні та політичні суперечки між колонією та метрополіями. Війна за незалежність, виникнення Сполучених Штатів Америки. «Доктрина Монро». Промислова революція в США. Громадянська війна 1861–1865 рр. Зайняття США лідерської позиції у міжнародній економіці.

Тема 14. Економіка російських земель періоду Нового часу

Пережитки кріпацтва, економічна та військова відсталість російських земель напередодні реформ Петра I. Реформи. Активізація зовнішньої торгівлі. Зародження капіталістичних відносин. Скасування кріпацтва та розвиток сільського господарства. Післяреформений період.

Тема 15. Економічна історія світу в Новітні часи

Міжнародні економічні відносини напередодні Першої світової війни: глобалізація, загострення міжнародних відносин, формування Троїстого союзу, формування Антанти. Плани держав Троїстого союзу та Антанти щодо українських земель. Перша світова війна. Політичні та економічні наслідки Першої світової війни: Версальський договір, милітаризація економік, економіки Великої Британії, Німеччини, США, Японії та Радянського Союзу після Першої світової війни. Криза 1929–1933 рр. Загострення міжнародної ситуації та початок Другої світової війни. Політичні та економічні наслідки Другої світової війни: нова геополітична ситуація у світі, збагачення США, Холодна війна, економіка СРСР, економіка країн Західної Європи, повосенна економіка Японії (японське «економічне диво»), деколонізація та вихід на світову арену «Азіатських тигрів», формування нафтового ринку, нафтові шоки. Передумови та розпад СРСР. Економічна специфіка трансформаційних економік країн пострадянського простору. Формування ринкової економіки в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

1	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	сп
2	3	4	5	6	7	
Розділ 1.						
Тема 1. Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи.	7	2	1			4
Тема 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи.	6	2	1			3
Тема 3. Початок економічної історії стародавнього світу. Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу.	10	4	2			4
Тема 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність).	7	2	1			4
Тема 5. Греко-скіфська доба на території сучасної України	6	2	1			3
Тема 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність)	9	4	1			4
Тема 7. Економіка території українських земель Римо-сарматської доби	4		1			3
Всього за розділом 1	49	16	8			25
Розділ 2						
Тема 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки	7	2	1			4
Тема 9 Економіка Київської Русі(IX - XII ст.)	7	2	1			4
Тема 10. Період пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу і формування капіталістичного способу виробництва (кінець XV - середина XVII ст.)	7	2	1			4
Тема 11. Особливості соціально-економічного розвитку земель Київської Русі у період феодальної роздробленості (XII-XIV ст.). Економічне життя українських земель під владою Польщі та Литви (кінець XIV — перша половина XVII ст.)	7	2	1			4
Тема 12. Європейська економічна історія Нового часу	7	2	1			4
Тема 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США	7	2	1			4
Тема 14. Економіка російських земель періоду Нового часу	7	2	1			4
Тема 15. Економічна історія світу в Новітні часи	7	2	1			4
Усього за розділом 2	56	16	8			32
Реферат (написання)	5					5

Залік (підготовка)	10					10
Усього годин	120	32	16			72

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи. Тема 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи.	2
2	Тема 3. Початок економічної історії стародавнього світу. Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу.	2
3	Тема 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність). Тема 5. Греко-скіфська доба на території сучасної України	2
4	Тема 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність) Тема 7. Економіка території українських земель Римо-сарматської доби	2
5	Тема 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки Тема 9 Економіка Київської Русі(IX - XII ст.)	2
6	Тема 10. Період пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу і формування капіталістичного способу виробництва (кінець XV - середина XVII ст.). Тема 11. Особливості соціально-економічного розвитку земель Київської Русі у період феодальної роздробленості (XII-XIV ст.). Економічне життя українських земель під владою Польщі та Литви (кінець XIV — перша половина XVII ст.)	2
7	Тема 12. Європейська економічна історія Нового часу. Тема 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США	2
12	Тема 14. Економіка російських земель періоду Нового часу. Тема 15. Економічна історія світу в Новітні часи	2
	Всього	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 1. Економічна історія як наука. Економічна історія первісної епохи . Підготувати доповідь за обраним з переліку питанням. бути готовим до відповіді на додаткові питання за темою.	4
2	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 2. Економічна історія людини, що проживала на території України в прадавні часи. Підготувати доповідь за обраним з переліку питанням. бути готовим до відповіді на додаткові питання за темою.	3
3	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 3. Початок економічної історії стародавнього світу. Економічна історія перших держав Стародавнього Сходу. Підготувати доповідь за обраним з переліку питанням. бути готовим до відповіді на додаткові питання за темою (тема розділена між двома семінарськими заняттями, передбачається підготовка та виступ на обох семінарах)	4

4	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 4. Економічна історія Стародавньої Греції (античність). Підготувати доповідь за обраним з переліку питанням. бути готовим до відповіді на додаткові питання за темою. Підготуватися до написання тесту за темою.	4
5	Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 5. Греко-скіфська доба на території сучасної України. Підготувати доповідь за обраним з переліку питанням. бути готовим до відповіді на додаткові питання за темою. Підготуватися до написання тесту..	3
6	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 6. Економічна історія Стародавнього Риму (античність)	4
7	Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 7. Економіка території українських земель Римо-сарматської доби. Підготувати презентацію за наданим планом за темами 6 та 7, підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання.	3
8	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 8. Середньовіччя: становлення та розвиток феодальної економіки. Підготувати доповідь із презентацією на 3-5 слайдів за одним із обраних питань. Підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання.	4
9	Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 9. Економіка Київської Русі (IX - XII ст.). Підготувати доповідь та презентацію за одним із обраних питань. Підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання. Підготуватися до написання тесту.	4
10	Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 10. Період пізнього середньовіччя: розкладання феодального ладу і формування капіталістичного способу виробництва (кінець XV - середина XVII ст.) Підготуватися до тесту за темою. Підготувати доповідь із презентацією на 3-5 слайдів за одним із обраних питань. Підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання та до написання тесту з питань періоду феодалізму в Європі.	4
11	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 11. Особливості соціально-економічного розвитку земель Київської Русі у період феодальної роздробленості (XII-XIV ст.). Економічне життя українських земель під владою Польщі та Литви (кінець XIV — перша половина XVII ст.). Підготувати доповідь та презентацію	4
12	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 12. Європейська економічна історія Нового часу. Підготувати доповідь із презентацією на 3-5 слайдів за одним із обраних питань. Підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання.	4
13	Підготовка за конспектом та наданою літературою до семінару за темою 13. Виникнення Сполучених Штатів Америки та формування економіки США. Підготувати доповідь із презентацією на 3-5 слайдів за одним із обраних питань. Підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання.	4

14	Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 14. Економіка російських земель періоду Нового часу. Скласти доповідь та презентацію під неї (5-6 слайдів) на тему, що відповідає темі лекції за наданим планом.	4
15	Прочитати конспект та рекомендовану літературу за темою 15. Економічна історія світу в Новітні часи. Підготувати доповідь із презентацією на 5-7 слайдів за одним із обраних питань. Підготуватися до виступу із нею та до відповідей на додаткові питання.	4
	Написання реферату	5
19	Повторення вивченого матеріалу, підготовка до заліку	10
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання

Передбачено написання реферату. Студент отримує індивідуальну тему для написання реферату.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ”

1. Національні економіки США, Англії, Франції, Німеччини, Японії після
2. Другої світової війни
3. Громадянська війна в США та її основні економічні причини
4. Економічне піднесення Німеччини в другій половині XIX ст.
5. Економічний розвиток США у міжвоєнний період
6. Багатогалузеве господарство феодала доби середньовіччя
7. Причини та наслідки переміщення основних торговельних шляхи в XVI ст.
8. Середньовічні цехові ремісничі об'єднання
9. Наслідки скасування рабства для економіки США
10. Основні причини появи середньовічних міст
11. Виникнення світової колоніальної системи
12. Промисловий переворот у Франції
13. Промисловий переворот у Німеччині
14. «Революція цін», її зв'язок з Великими географічними відкриттями та наслідки впливу на економічний розвиток Західної Європи
15. Процес первісного нагромадження капіталу в Європі
16. Сутність та передумови промислового перевороту Англії
17. Економіка Північноамериканських колоній Англії
18. «Новий курс» Ф.Д.Рузвельта та стабілізація промислового виробництва в США
19. Економіка України в добу десталінізації (1956–1965)
20. Економіка України в добу застою (1965–1985) .
21. На шляху до незалежності (перебудовна програма М. Горбачова, наслідки Чорнобильської катастрофи, провал економічної реформи 1987 р.)
22. Приватизація підприємств в Україні в 90-ті роки
23. Приватизація земель в Україні (90-ті- 2000-ні роки) та знаття мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення

Вимоги: Робота передбачає використання додаткової літератури, оформлення списку використаних джерел та правильного цитування.

Робота повинна містити 2-3 підрозділи, вступ та висновки.

Обсяг реферату – 10-15 сторінок

Кількість використаних джерел: не менше 5.

Вимоги до інформаційних ресурсів: надавати пріоритет науковим працям; підручникам; не використовувати джерела інформації від країни-агресора; мати у списку використаних джерел кілька нових публікацій (від 2019 року і новіше).

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і студентами, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до студента, а також самостійної та індивідуальної роботи студента.

При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:

- словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
- наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
- практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).

2. За організаційним характером навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.

3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентною «Економічна теорія»

Шифр ПРН (відповідно до ОНП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання
ПРН 1.	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.	Лекція; пошук джерел інформації (критичний аналіз, інтерпретація), збір та обробка даних (в тому числі з законодавчих джерел), статистичний аналіз, вирішення задач, дискусії
ПРН 2.	Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземними мовами усно і письмово, фахово використовувати економічну термінологію.	Підготовка до занять із використанням українських та іноземних навчальних та наукових джерел інформації
ПРН 5.	Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування	Лекції, пояснення, розповідь про взаємозв'язок економічних потреб, історичних подій та міжнародних економічних відносин. Самостійне спостереження за цим зв'язком

	різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.	
ПРН 16.	Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.	Лекції, пояснення, розповідь про взаємозв'язок економічних потреб, історичних подій та міжнародних економічних відносин. Самостійне спостереження за цим зв'язком Виконання творчих завдань у командах, дискусії, симуляції
ПРН 18.	Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.	Лекції, пояснення, розповідь про взаємозв'язок економічних потреб, історичних подій та міжнародних економічних відносин. Самостійне спостереження за цим зв'язком. Підготовка доповідей та їх публічний захист на семінарських заняттях.
ПРН 19.	Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин.	Лекції, бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.
ПРН 21.	Розуміти і мати навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, як державною так і іноземними мовами.	Ознайомлення із науковими публікаціями з проблем економічної історії. Участь в дискусіях. Розвиток вміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки історичних подій та сучасних міжнародних економічних відносин.
ПРН 23	Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.	Лекція, семінарські заняття з вирішенням проблемних питань. Дискусії. Обробка інформаційних джерел. Написання реферату за проблемною тематикою.

8. Методи контролю

Метод контролю – це система дій, націлена на перевірку знань студента. У даному курсі дисципліни «Економічна історія» використовуються наступні форми контролю:

усний контроль, що по своїй сутності передбачає діалог і перевірку репродуктивного відтворення студентом отриманої інформації, а також усний контроль у формі доповіді студентом стосовно питання, яке не було висвітлене в рамках інформації, наданої у лекції (останнє семінарське заняття передбачає виступ із доповіддю на 4 хвилини, підготовленою під час самостійної роботи студента);

дискусія, що передбачає активний диспут між усією групою та викладачем стосовно знаходження відповіді на поставлене питання;

письмовий поточний тестовий контроль;

письмовий контроль у вигляді написання реферату;

перевірка письмових робіт та усних завдань, виконаних в рамках самостійної роботи студента;

підсумковий контроль у вигляді письмового заліку.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота															Залік	Сума		
Розділ 1						Розділ 2									Реферат	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6,7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	10	60	40	100	
3	3	6	3	3	5	3	3	4	3	3	3	3	5					

Критерії оцінки успішності та результатів навчання

1. За кожну тему встановлено максимальну кількість балів, що їх можна отримати, виконавши усі запропоновані завдання повно та без помилок. Зазвичай сюди входить відповідь на запитання, винесене на обговорення на семінарське заняття, або виступ з проблематики, винесеної у самостійну роботу студента, надання письмової роботи по самостійній роботі студента (есе, презентація...), а також чіткі короткі відповіді студента на додаткові питання викладача в рамках, винесеної на обговорення теми. Якщо студент плутано та неповно відповідає на основне питання, не відповідає на додаткові питання – його бал знижується. Підвищити його студент може, проявляючи подальшу активність на семінарі, відповідаючи на питання, поставлені іншим студентам, якщо ті не знають відповіді. Останнє семінарське заняття містить теми для доповідей студента. Доповідь має носити тезисний характер і містити хронологію історичної події та її наслідків відповідно до теми доповіді. Час на доповідь - 4 хвилини. Студент має проявити здібність вивчити, оцінити і коротко викласти проблемне питання. Максимальний бал виставляється за наявності чіткої, правильної, стислої, логічно побудованої доповіді, за умови вкладення у відведений час.

2. У курсі дисципліни передбачено написання реферату.

Оцінка виставляється з урахуванням трьох параметрів: 1) зміст ; 2)обсяг; 3) правильність оформлення

Оцінка “10-8 балів ” балів ставиться за реферат, який має обсяг 12-15 друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.

Оцінка “7-5” ставиться за реферат, який має обсяг 10-12 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.

Оцінка “4-3” ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

Оцінка “2-1 ” ставиться, якщо тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

Порушення правил академічної доброчесності – скачування готової роботи з інтернету призводить до виставлення за реферат 0 балів.

3. Підсумком вивчення дисципліни є складання письмового заліку. Макет завдання надається студентам заздалегідь разом із питаннями до залік. Біля кожного завдання у заліковому варіанті проставлено максимальну кількість балів, що їх можна отримати за наявності чіткої, правильної відповіді.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Вербова О. С. Історія економіки та економічної думки : навчальний посібник / О. С. Вербова, М. В. Вербовий ; наук. ред. Г. І. Башнянин, В. С. Загорський. – Львів : Новий Світ-2000, 2013. – 391 с.
2. Гуржій О., Реєнт О., Н. Шапошнікова Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII — початок XX ст.). — Київ: Інститут історії України НАН України, 2018. — 365 с.
3. . Економічна історія України: Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада : В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смолій ; авт. кол. : Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – К. : Ніка-Центр, 2011. – Т. 1. – 696 с.
4. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада : В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смолій ; авт. кол. : Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – К. : Ніка-Центр, 2011. – Т. 2. – 608 с.
5. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка) : у 2-х ч. : Ч. 1 : Історія економіки та економічної думки, політекономія : навч. посіб. ; за ред. М. М. Теліщука / Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 544 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні » ; т. 146).
6. Історія економіки та економічної думки: навчально- методичний посібник / С.О.Нікола, Ю.О.Ніколаєв. – Одеса: “Одеський національний університет імені І.І.Мечникова”, 2015. – 132 с.
7. A History of the Global Economy. Edited by Joerg Baten, Eberhard-Karls-Universität Tübingen, Germany, 2016.
8. Donald J. Harreld. An Economic History of the World since 1400. Virginia: THE GREAT COURSES, 2016.– 404 p.

Допоміжна література

1. Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.

2. Економічна історія зарубіжних країн : навчальний посібник / М. О. Уперенко, Е. А. Кузнєцов, В. В. Деречин, П. М. Леоненко. – Х. : Бурун Книга, 2009 . – 559 с.
3. Історія бізнесу. Світова історія економіки від неоліту до глобалізації / Н. Піпер ; пер. с нем. О. Логвиненко. – К. : К.І.С., 2006. – 172 с.
4. Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХ ст. : навчальний посібник / ред. [В. В. Козюк](#), [Л. А. Родіонова](#). – К. : Знання, 2011. – 566 с.
5. Історія економічних учень : навчальний посібник / П. П. Несененко, О. А. Артеменко. – Одеса : ОНЕУ : ФОП Гуляєва В. М., 2017. – 448 с.
6. Лазарович М. В. Економічна історія : навчальний посібник / М. В. Лазарович . – К. : Знання, 2008 . – 431 с.
9. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу : підручник / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – 8-ме вид., перероб. і доп. – К. : ВІКАР, 2006 . – 495 с.
10. Шнипко, О. С. Економічна влада США: історія та сучасність. *Інвестиції: практика та досвід* . 2011. № 15. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2011/8.pdf
11. Юхименко П. І. Економічна історія : навчальний посібник / П. І. Юхименко. – 3-тє вид., випр. і доп . – К. : ВІКАР, 2012. – 341 с.
12. Kalim Siddiqui. The Study of Economic History and the Importance of Understanding the Past. *The World Financial Review*. November - December 2020. P. 46-58. URL: https://www.researchgate.net/publication/349038881_2020_The_Study_of_Economic_History_and_the_Importance_of_Understanding_the_Past_WFR_Nov_Dec
13. Peer Vries. Global economic history: a survey. *Global History*. Bd. 20 Nr. 2 (2009): DOI: <https://doi.org/10.25365/oezg-2009-20-2-8>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Інститут історії України[електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/uk>
2. Особливості розвитку сучасної геополітичної ситуації в світі. Роль України та її місце у світових і регіональних процесах. URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/archiv-geopolitika/osoblivosti_rozvitku/

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії обмежень освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформах Moodle та Zoom в певному відсотку можуть проводитися практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи, можливе написання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Економічна історія», режим доступу: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=2470>